

Pestrost narodnih kultur je dragocena obogatitev življenja

Od 31. julija do 1. avgusta je bil v kraju Issime — to je nemško govoreča občina v Dolini Aosta — II. kongres A.I.D.L.C.M. (Mednarodna zveza za obrambo ogroženih jezikov in kultur). Kongresa so se udeležili tudi trije slovenski Tržačani, med njimi Boris Pahor. Dobili so najlepše vtise. Posebno prijetno jih je presenetilo, ko so videli, kako dobro poznajo vodilne osebnosti te mednarodne zveze razmere slovenskih manjšin, tudi na Koroškem. V zvezi prevladujejo posebno ugledne skandinavske osebnosti, po večini univerzitetni profesorji in to zelo znana imena.

Na kongresu je bila sprejeta resolucija, ki se sklicuje na 6. člen italijanske ustave, ki določa, da Republika s posebnimi normami ščiti jezikovne manjšine. Resolucija potem naglašja, da je pestrost kultur dragocena obogatitev življenja v vsaki državi, in opozarja na dejstvo, da je bil omenjeni člen italijanske ustave delno uveljavljen samo, kar zadeva Dolino Aosta in bocensko, goriško in tržaško provinco. Zato zahteva popolno in pravično uveljavljenje 6. člena ustave za vse jezikovne manjšine v Italiji. Te manjšine so: francoska in francosko-provansalska (v Dolini Aosta in v turinski pokrajini), okcitanška ali provansalska (v provincah Turin in Cuneo), nemška (Dolina Aosta, province Vercelli, Novara, Bocen, Trento, Verona, Vicenza, Belluno, Videm); ladinska v Dolomitih in v Furlaniji (province Bocen, Trento, Belluno, Videm in Gorica); slovenska (province Videm, Gorica, Trst); hrvatska (provinca Campobasso); katalonska (provinca Sassari); sardska (province Sassari, Nuoro in Cagliari); grška (provinci Reggio Calabria in Lecce); albanska (province Palermo, Reggio Calabria, Catanzaro, Cosenza, Matera, Lecce, Taranto, Foggia, Avellino, Campobasso in Pescara).

Resolucija opozarja na zakonski predlog št. 1326 v poslanski zbornici z dne 30. aprila 1964, ki določa:

a) pouk maternega jezika ali narečja, pri čemer naj imajo prednost učitelji tiste narodnosti ali taki, ki znajo jezik manjšine;

b) vzpodbujanje razvoja etnične kulture, tudi s podporami krožkom, knjižnicam, gledališčem in kulturnim organizacijam;

c) gojitev ljudskih umetniških tradicij in regionalne kulture na splošno.

(Nadaljevanje na 3. strani)

PO KONFERENCI V HARTUMU

V petek se je končala v Hartumu vrhunska konferenca arabskih držav s sklepnim poročilom, ki je presenetilo samo tiste, ki ne poznajo razmer v arabskih državah in psihe vladajočih krogov. Pred konferenco je bilo slišati zelo bojevite izjave proti Izraelu in proti Zahodu, toda na konferenci so sklenili takoj spet prodajati arabski petrolej Združenim državam, Veliki Britaniji in Zahodni Nemčiji, državam, katere so Arabci dolžili, da so pomagale v vojni Izraelcem.

NOVA ILUZIJA?

O grožnjah Zahodu ni več sledu, niti o tem, da bi vzeli vse naložbe iz zahodnih bank. Zdi se celo, da so se začele nekatere arabske države in med njimi tudi Egipt približevati Zahodu, morda v upanju, da jim bo zlepa rajši ustregel in odtegnil podporo Izraelu kakor zgrda. In v tem se morda čisto ne motijo, četudi ni pričakovati, da se bo postavil Zahod na stran arabskih držav proti Izraelu. Lahko pa se zgodi, da bodo zavzele Združene države in Velika Britanija uradno bolj ali manj nevtrarno stališče. To pa bi bilo morda dovolj, da bi se Arabci spet vdali iluziji, da bodo v novi vojni potolkli Izrael, ki »ne bi več užival zahodne pomoči«.

In ta iluzija je morda vzrok, da so na konferenci v Hartumu tudi sklenili, da se ne pogajajo z Izraelom za mir in da ga ne priznajo. Težko si je misliti, kaj bodo arabske države s tem pridobile, če ne priznajo tako očitne stvarnosti, kot je izraelska država, ki jim je svojo resničnost tudi že dokaj boleče dokazala. To si je lahko razložiti samo s tem, da arabski državni poglavarji upajo, da bo pač prišel prejšnji slej čas, ko bodo lahko z orožjem obračunali z Izraelom in si vzeli nazaj vsa izgubljena ozemlja, izraelsko državo in narod pa izbrisali z obličja zemlje.

RACUNANJE NA TRETJO SVETOVNO VOJNO?

To pa bi bilo možno le v dveh primerih: da postanejo arabske države gospodarsko in vojaško tako močne, da bodo to same zmogle, ali da gre nekdo drugi zanje po kostanj v ogenj ali jih vsaj krepko vojaško podpre, predvsem pa ne dovoli, da bi ponovno zmagali Izraelci. Ta drugi naj bi bil morda vzhodnoevropski komunistični tabor ali vsaj katera izmed močnejših komunističnih držav. Težko, da bi hotela prevzeti to vlogo Sovjetska zveza, ki sicer nima nič proti temu, da si pridobi med Arabci čimveč prijateljev, a ne za ceno vojne proti Izraelu, ki bi jo morala ona bojevati in se izpostaviti nevarnosti tretje svetovne vojne. Morda pa Arabci čakajo prav na to,

v prepričanju, da je neizogibna. V tem pa se gotovo motijo, ker ne poznajo globljih gibal mednarodnega dogajanja.

Toda še taka nepopustljivost arabskim skrajnežem ni bila dovolj in zato je sirska delegacija zapustila konferenco. Tudi Alžirrec Bumediën in Iranci bi radi igrali še naprej »hude može« nasproti Izraelu.

SUEŠKI PREKOP OSTANE ZAPRT

Sueškega prekopa verjetno še nekaj časa ne bodo očistili in odprli za plovbo, ker Izrael seveda ne pristane na to, da bi odločal o prekopu samo Egipt, saj imajo vso vzhodno obalo prekopa v oblasti Izraelci. Tako bo ostal prekop zaprt, Egipt pa brez dohodkov iz plovbe skozi prekop. To mu bodo nadomestile arabske petrolejske države z letno podporo 95 milijonov funtov šterlingov, kot je bilo sklenjeno na konferenci. Nekaj bosta dobili tudi Jordanija in Sirija.

Praktični rezultat te arabske politike bo ta, da se Izraelu ne bo treba pogajati in si bo lahko tako obdržal vsa zasedena ozemlja. In če bo to trajalo nekaj desetletij, bodo Izraelci medtem kolonizirali ta ozemlja, jih gospodarsko izkoristili ter si jih dejansko anektirali, tako da se sploh ne bodo več hoteli pogajati o njih, niti tedaj, kadar bodo Arabci na to pripravljeni. Zato so določeni izraelski krogi še zadovoljni, da se Arabci nočejo pogajati, saj dajo s tem Izraelcem dober izgovor, da si lahko obdržijo vse, kar so zavzeli. To pa bo seveda večer vir napetosti in novih vojnih nevarnosti na Bližnjem vzhodu. Jasno pa je, da Izraelcem ni mogoče prisiliti, da bi se najprej umaknili z zasedenih ozemelj in se šele nato pogajali, če bi se Arabcem zljubilo. Saj v takem primeru bi se moral Izrael pogajati s stališča premaganca, ne pa zmagovalca.

Položaj na Bližnjem vzhodu bo torej zaenkrat ostal statičen, toda to ravnoesje sloni na kaj šibkem temelju. Vsak močnejši incident ga lahko poruši. Incidenti pa se kar vrstijo.

IZRAELSKO STALIŠČE DO SKLEPOV HARTUMSKE KONFERENCE

Izraelski ministrski predsednik Levi Eshkol je izjavil, da sklepi hartumske konference, kar zadeva Izrael, »oddaljujejo perspektive miru na Bližnjem Vzhodu.« Rekel je tudi, da so ti sklepi »neodgovorni, ker ne odgovarjajo koristim narodov na tistem področju in so v nasprotju z listino Združenih narodov.«

Dal je tudi razumeti, da Izrael ne bo izpraznil zasedenih ozemelj. Najnovejša pobude za mir med Arabci in Izraelom torej nimajo veliko možnosti uspeha.

RADIO TRST A

• **NEDELJA**, 10. septembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Poslušali boste...; 11.15 Oddaja za najmlajše: Poveš mojstra Čuka: »Bencinski črpalnik Glu-glu«. Napisala Luciana Lantieri in Ezio Benedetti, prevedel Franc Jeza; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 16.00 »Usodno leto«. Radijska igra v štirih slikah, napisal Rado Bednarik, režira Stana Kopitar; 17.30 Vabilo na ples; 18.30 Simfonične pesnitve; 19.00 Nedeljski vestnik; 19.30 Slovenski oktet; 21.00 Kromatična fantazija, večerni koncert zabavne glasbe; 22.10 Sodobna glasba; 22.45 Antologija jazza.

• **PONEDELJEK**, 11. septembra, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.10 Počitniška srečanja, pripravlja Saša Martelanc; 13.30 Priljubljene melodije; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Starokrščanske bazilike v Italiji (prof. Rafko Vodeb); 18.30 Felix Meidelssohn-Bartholdi: Koncert v d molu, op. 64; 19.00 »Mrtvi se vračajo«. Napisal Francé Bevk, dramatisacija in režija Jožeta Peterlina. Prva oddaja. Igra RO.; 21.00 Slike iz narave v slovenskem pripovedništvu: »Ivan Potrč«, pripravil Franc Jeza; 22.40 Samospevi za glas in kitaro Johna Dowlanda in Franza Schuberta.

• **TOREK**, 12. septembra, ob: 11.50 Motivi preteklih dni; 12.00 Iz slovenske folklorne — V starih časih: Lelja Rehar: »Ahtej de buoš u cjerkvi klečou na kotli uod novice«; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 18.00 Zbo-rovske skladbe Vinka Vodopivca; 18.30 Koncertisti naše dežele; 19.00 »Beli kit Moby Dick«. Četrto nadaljevanje; 20.35 Engelbert Humperdinck: »Janko in Metka«, opera v treh slikah.

• **SREDA**, 13. septembra, ob: 12.10 Žena in dom; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 »Kaj zmore sodobna kirurgija« (dr. Rafko Dolhar); 19.00 »Mrtvi se vračajo«. Drugo nadaljevanje; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.15) »Umberto Saba in Virgilio Giotti ob desetletnici smrti«, pripravil Franc Jeza.

• **CETRTEK**, 14. septembra, ob: 11.50 Sodobni motivi; 12.10 Znanost in tehnika; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Odvetnik za vsakogar; 18.00 Zbor »Cesare Augusto Seghizzi« iz Gorice, vodi Francesco Valentinsig; 19.00 Otroci na počitnicah. Pripravlja Marija Mislaj; 20.35 »Ko pride Don Gonzalo«, komedija v treh dejanjih, napisal Vittorio Calvino, prevedel Martin Jevnikar. Igra RO., režira Stana Kopitar; 22.45 Romantične melodije.

• **PETEK**, 15. septembra, ob: 11.50 Vokalni ansambli; 12.10 Med tržnimi stojnicami; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Kam v nedeljo?; 18.30 Slovenski solisti. Klarinetist Igor Karlin, pri klavirju Marijan Lipovšek; 19.00 »Mrtvi se vračajo«. Tretje nadaljevanje; 21.00 Koncert operne glasbe.

• **SOBOTA**, 16. septembra, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.10 Alpska jezera: »Engadinska jezera«; 13.30 Semenij plošč; 14.45 Pojeta: Rita Pavone in Rafko Irgolič; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio; 16.30 Pravljice slovenskih avtorjev: »Gospod in hruška«. Napisal Fran Milčinski; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 19.00 Počitniška srečanja, pripravlja Saša Martelanc; 19.30 Radijske oddaje za razne kategorije v sporedih RAI-a; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 »Vlomilec po službeni dolžnosti«; 22.15 Maurice Ravel: Bolero; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. septembra, *nedelja*: Nikita, Nikolaj
11. septembra, *ponedeljek*: Milan, Emilijan
12. septembra, *torek*: Silvin, Gvidon
13. septembra, *sreda*: Filip, Virgilij
14. septembra, *četrtek*: Jelenko, Ciprijan
15. septembra, *petek*: Nikodem, Znanoslav
16. septembra, *sobota*: Ljudmila, Mila

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Titovo pismo papežu

Jugoslovanski predsednik Tito je poslal papežu Pavlu VI. osebno pismo o napetosti na Bližnjem vzhodu in o akciji, ki jo razvija Jugoslavija za mirno rešitev spora med Arabci in Izraelci. O tej novi Titovi pobudi naj bi razpravljali na bližnjem zasedanju Glavnega zbora Združenih narodov. Titovo pismo bi bil moral v torek dopoldne izročiti papežu jugoslovanski delegat pri Svetem stolu Vjekoslav Cvrlja, ker pa je papež zbolel, ni mogel osebno sprejeti jugoslovanskega delegata.

Podobna pisma je poslal jugoslovanski predsednik predsedniku Johnsonu, generalu De Gaulle, abesinskemu cesarju Haile Selassiju, državnim poglavarjem arabskih in zahodnoafriških držav, pa tudi predsednikom Čila, Mehike in nekaterih drugih latinsko-ameriških držav. Bumedienu ga je prinesel Petar Stambolić.

Že prej je poslal preds. Tito po redni diplomatski poti podobna pisma predsednikom komunističnih držav v vzhodni Evropi in Indiri Gandhi.

Izrael pa je pobudo predsednika Tita že odklonil, češ da gre samo za poskus rešiti arabske države pred polomom.

TITOV PREDLOG IZROČEN FANFANIJU

Jugoslovanski veleposlanik v Rimu Prica je izročil v sredo zunanjemu ministru Fanfaniju predlog predsednika Tita za mir na Bližnjem vzhodu. Predlog določa svobodno plovbo izraelskih ladij po Sueškem prekopu, če umaknejo Izraelci svoje čete z zasedenih ozemelj.

Italijanski komentatorji menijo, da je

predlog verjetno prispeval k »umerjenim« sklepom konference v Hartumu, nima pa možnosti na uspeh, ker nanj ni pristal Izrael. Vendar pa hkrati poudarjajo, da je treba pač vse storiti, kar se da, da bi rešili to težko vprašanje.

V Italiji se zdaj vodi med strankami ostra polemika o tem, ali naj Italija še vztraja, po poteklem 20-letnem roku, v Atlantski zvezi. Proti so seveda najbolj komunisti, socialisti pa so za nadaljnje članstvo v atlantskem zavezništvu, katero pa bi morali po njihovem mnenju nekoliko reformirati in prilagoditi novemu mednarodnemu vzdušju. Stvar polemike med strankami je postal tudi ameriško-sovjetski osnutek pogodbe proti širjenju atomskega orožja.

Novice po svetu

V Kantonu in v smeri proti Hong Kongu prihaja zadnje dni do spopadov med maotsetungovci in njihovimi nasprotniki. Tolčeio se celo s topovi. Protimaovci so izropali tudi neki vlak, ki je vozil živila v Hong Kong. Odnegli so celo vrata vagonov in opremo.

V nekem norveškem fiordu se je potopila majhna trgovska ladja, pri čemer je utonilo 14 mornarjev.

De Gaulle je prispel v sredo na uradni obisk v Varšavo. Sprejeli so ga zelo slovesno. Posredoval bi rad zlasti za zblizanje med Poljaki in Nemci in pridobil Poljake za idejo svoje »enotne Evrope« nacij.

Pri nedeljskih volitvah v Južnem Vietnamu je zmagala, kot je bilo pričakovati, lista sedanjega predsednika republike Thieuja in generala Kya. Nista pa dobila absolutne večine. Volivci so lahko izbirali med 10 listami. Velik uspeh katoličanov pri volitvah v senat.

Ilse Koch, žena nekdanjega poveljnika koncentracijskega taborišča v Buchenwaldu in tudi sama znana po svoji okrutnosti, se je obesila v ječi v Aichachu na Bavarskem. Bila je obsojena na dosmrtno ječo in so ji odbili pomilostitev. Stara je bila 61 let.

VOZNJA PO DESNI NA SVEDSKEM

Od 1. do 3. t. m., so končno tudi na Švedskem postopno prešli na voznjo po desni strani. Ta »prehod« je povzročil ogromne stroške, (čeprav je tisk navajal pretirane številke), ker je bilo treba zamenjati vse prometne znake in signalne naprave, prirejati tečaje za vozače in prometne stražnike itd.

Prehod na desno so izvedli postopno, razdeljeno na cone in več dni, da bi se vozači laže »vživeli« v novost. A prav ta postopnost je bila kriva začetne zmede, ker so mnogi zamešali dneve in prometne pase ter so začeli predčasno voziti po desni. To je povzročilo mnogo trčenj in tudi že takoj v začetku tudi eno smrtno žrtev. Neki avtomobilist, ki je začel en dan pre zgodaj voziti po desni, je povozil nekega 62-letnega kmeta, ki se je držal še levega, takrat še pravega prometnega reda.

V Evropi vozijo po levi še v Veliki Britaniji in na Irskem ter na Islandiji (kjer pa bodo uvedli voznjo po desni prihodnjo pomlad).

POLEMIKA O REFORMI

V jugoslovanskem tisku se pojavljajo polemike glede uspešnosti gospodarske reforme in zopetnih pojavov inflacije. Tako je npr. Narodna banka obljubila nov natis denarja, kar je bil eden glavnih vzrokov prejšnje inflacije. Trdno pa drži kurz reforme slovensko gospodarstvo, ki je celo izboljšalo svoj izvoz.

Beograjski »Privredni pregled« je precej ostro reagiral na neko izjavo slovenskega CK o pojavih novega inflacionizma, češ da je to napačno tolmačenje.

II. „ŠTUDIJSKI DNEVI“ V DRAGI

V nedeljo, 3. t. m. zvečer so se v Dragi pri Bazovici zaključili študijski dnevi, ki jih je že drugo leto zaporedoma priredilo Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta. Študijskih dni, katerih namen je bil, kot je poudaril društveni predednik prof. Peterlin, »obravnavati tista kričeča vprašanja, ki morajo nujno zanimati vsakega živo čutečega slovenskega izobraženca,« se je letos udeležilo zares lepo število slovenskih intelektualcev s tržaškega in Goriškega, nekaj gostov pa je bilo tudi iz drugih držav.

»Študijski dnevi« so se začeli v soboto s predavanjem vseučiliškega profesorja dr. Roussainta Hočevarja o temi »Današnji slovenski položaj in perspektive za bodočnost«. Kot profesor ekonomije je seveda predavatelj zahtevno temo obravnaval predvsem v luči sedanjega gospodarskega razvoja v Sloveniji in Jugoslaviji. Izhodišče za njegova temeljita in stvarna izvajanja je bila zadnja gospodarska reforma, ki pomeni prehod iz zaprtega v odprto gospodarstvo, to je vključitev slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva v mednarodno delitev dela. V tej zvezi je predavatelj omenil ukrepe, ki so bili ali so še potrebni, če hočemo, da bo reforma dosegla svoj cilj. Gre za ukrepe, ki zadevajo industrijo, trgovino, primarne dejavnosti, finančno, davčno in bančno politiko ter sploh vse gospodarske dejavnosti.

Na koncu je govornik poudaril tudi etično-moralni moment in zaključil z ugotovitvijo, da se odpirajo slovenskemu narodu svetle perspektive. Zato pa naj Slovenci zavrnejo vse tiste mite (kot so mit, da nismo zgodovinski narod, mit majhnosti in mit, po katerem je tuje boljše od našega), ki še vedno hromijo naš življenjski zagon in našo slovensko zavest.

Govornikovi zaključki so tembolj zanimivi in pomembni, ker prihajajo od človeka, ki živi in deluje v bogati in mogočni Ameriki.

Pater dr. Roman Tominec iz Ljubljane je naslednji dan predaval o vlogi, ki jo je imelo krščanstvo pri oblikovanju slovenske narodne zavesti in kulture, in o vprašanju, ali more krščanstvo to vlogo nadaljevati. O teh problemih dr. Tominc ni toliko govoril kot teolog, temveč predvsem kot sodoben dušni pastir, kot duhovnik, ki živi med ljudstvom, razume njegove težave in bolečine, se veseli njegovih uspehov, skratka kot človek, ki je zraščan z ljudstvom. Ob govornikovih iz-

vajanjih je seveda prišlo do izraza njegovo široko obzorje, poznanje in razumevanje zgodovinskega dogajanja in seveda njegovo znanje umetnostne zgodovine, v kateri je priznan strokovnjak.

Dr. Tomincov oris vloge krščanstva pri oblikovanju slovenske narodne zavesti in kulture je bil stvaren in zato prepričljiv. V njegovih izvajanjih ni bilo cenene hvalisanja, temveč tudi nekaj objektivne kritike. Predavatelj je na drugi del postavljene teme posredno pritrdilno odgovoril, ko je poudarjal smernice zadnjega ekumenskega koncila, zavzetost kristjana za odprti mir, obsodbo vojne kot najhujšega zla, zlasti pa strpnost, medsebojno ljubezen, čut za vzajemnost in ostale krščanske vrednote, ki izhajajo iz zapovedi: »Ljubi svojega bližnjega kot samega

sebe!« Ta svoja izvajanja je predavatelj podkreplil s številnimi, tudi ganljivimi primeri iz svojega vsakdanjega dušnopastirskega delovanja.

Tretje predavanje je imel dr. Samo Pahor, iz Trsta, in sicer o analizah sociološkega sestava zamejskih Slovencev. Predavatelj je podrobno razčlenil zlasti podatke iz zadnjega ljudskega štetja — leta 1961 — na Tržaškem, iz katerih med drugim izhaja, da se je le kakih 25 tisoč Slovencev na Tržaškem izjavilo, da je slovenščina njihov uporabni jezik. Govornik je navedel vrsto drugih statističnih podatkov (o rodnosti, umrljivosti, šolski izobrazbi, nepismenosti, volilnih izidih itd.), ki sestavljajo nujno potrebno gradivo za sociološko študijo o tržaških Slovencih, do katere bi morali priti čimprej.

Nekaj zelo zanimivih podatkov o sociolo-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Versko življenje v Sovjetski zvezi

Iz sovjetske zveze je prišlo zadnje tedne nekaj novic, ki kažejo, da versko življenje tam še davno ni izhiral, kakor so govorila razna prejšnja poročila. Večina obiskovancev se je namreč pozanimala za versko življenje predvsem v Moskvi ali v Leningradu, torej v največjih mestih, ki sta hkrati središči političnega in gospodarskega življenja. Tam so videli, da so cerkve napol prazne in da prihajajo k službi božji po večini stari ljudje. To je morda razumljivo v centrih, kjer je bil v Stalinovem času politični pritisk najhujši in kjer je večina prebivalstva, enako kot v zahodnoevropskih velenostih, sestavljena iz prišlekov ali iz njihovih potomcev v prvi generaciji, torej iz ljudi, ki so navadno šibki tudi v duhovnem pogledu, dokler nove generacije ne poženejo korenin v novi duhovni humus.

Najnoveše novice pa poročajo drugače. Glasilo sovjetske komunistične mladine »Komsomolskaja Pravda« je objavilo pismo neke ženske iz oddaljene province, v katerem je rečeno, da je pojave slabe vzgoje pripisati temu, da so iz vzgoje odstranili Kristusa. Brez Kristusa pa ni prave morale. Neki urednik omenjenega lista je na ta dopis obširno odgovoril. V odgovoru prepričuje dopisnico, da je ateistična morala več vredna od krščanske, ker ni zgrajena na strahu pred božjo kaznijo, ampak iz svobodne odločenosti.

Zanimivo pa je, da je storil urednik to brez norčevanja ali ironiziranja verskega čustva ženske, ki je napisala pismo. Pismo in odgovor zavzemata tri četrt strani v listu.

Da vera v Sovjetski zvezi ni mrtva, ampak da postaja pojav, ki ga v sociološkem pogledu ni mogoče prezreti, dokazuje tudi obširna anketa o razširjenosti vere, ki jo je nedavno izvedla neka sovjetska ateistična revija. Posebni dopisnik švedskega dnevnika »Dagens Nyheter« pa je te dni opazil v estonski prestolnici Tallin, da so cerkve tam vedno polne, kljub pritisku oblasti, in to protestantovsko (večina Estoncev je protestantovske vere) in pravoslavne. V poročilu je rečeno med drugim:

»Nedelja. V cerkvi sv. Olafa je bila glavna maša; cerkev je bila polna. Ljudje so stali med klopmi. Duhovnik na prižnici je bil v civilu, v jopiču in kravati. Ker ne znam estonsko, sem bil celo uro negotov, če ne gre za kako posvetno predavanje, morda partijski shod. Toda ko sem večkrat zaslišal v njegovem govoru »Jezus Kristus« in ko so se ljudje dvignili v klopih in peli, sem razumel, da je bila cerkev prava cerkev, ne pa muzej, koncertna dvorana ali predavalnica.

Ker je bila polna, nisem mogel iti naokrog, da bi si jo ogledal. Notranjost pa se tudi zdi po mnogih požarih nezanimiva.«

Razprava o „dolgolascih“

V tisku v Sloveniji se je zadnji čas razvnela obširna javna razprava o »dolgolascih«, v zvezi z dogodkom, da so v nekem podjetju odklonili takega dolgolasega mladeniča, ki je prosil za službo, češ da bi odjemalci v trgovini protestirali, poleg tega pa bi ne bilo higienično zaposliti takega dolgolasca pri prodaji živil.

Zdaj se nekateri zavzemajo za dolgolase, drugi dajejo prav tistemu podjetju. Po mnenju treznih ljudi imajo mladeniči vso pravico nositi dolge lase, če jim tako uga-ja. Kajti tudi ti morajo biti svobodni v svojem okusu. Marsikdo ne more nič zato, če se mu notranje upira pogled na »dolgolasca«, pri katerem skoro ne more ugotoviti, kateremu spolu pripada. Vse to namreč preveč spominja na določeno kategorijo spolno abnormalnih moških. V bistvu se pač ne motimo, če menimo, da gre pri

dolgolascih v pretežni meri za pomehkuženo, nešportno mladino, kajti pravi športnik in fant, ki rad živi na svežem zraku in se telesno giblje, si ne more privoščiti dolgih las, ki mu vsak hip zakrijejo oči, razen če si jih preveže še s — trakom ali pa začne nositi ruto kot ženske.

V bistvu se torej upira dolgim lasem naš moderni estetski in praktični čut, ne pa kak idejni predsodek.

V Turinu pa vodstvo neke srednje šole te dni ni pripustilo k popravnim izpitom nekega dijaka, ki je prišel delat izpite z dolgimi in umazanimi lasmi ter v zane-marjeni obleki, ki tako ugaja določeni mladini. Seveda je izjavil, da z dolgimi lasmi in umazanijo »protestira« proti družbi. Zakaj pravzaprav, ni znal povedati. Morda zato, ker zahteva od njega, da bi se učil.

PESTROST NARODNIH KULTUR

JE DRAGOCENA OBOGATITEV ŽIVLJENJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Resolucija končno poziva zakonodajne in izvršilne organe Italijanske republike, naj ob navdihu plemenitih tradicij Risorgimenta po 19 letih, odkar je bila sprejeta demokratična ustava, uveljavijo to osnovno načelo.

Posebna resolucija je bila sprejeta glede ohranitve slovenske manjšine na Tržaškem, Goriškem in v Slovenski Benečiji.

Poleg tega je bila sprejeta na kongresu še posebna resolucija glede etnične ohranitve vasi s srbsko-hrvaškim (štokavskoikavskim narečjem) na Moliškem (Molise). Ta jezik se govori danes po petih stoletjih še v občinah Acquaviva Collecroce, Montemitro in Sal Felice. Resolucija vsebuje praktične predloge za ohranitev te jezikovne skupine.

Tržaškega

Proslava 80-letnice društva „Hajdrih“

Prosvetno društvo Prosek-Kontovel je priredilo v nedeljo, 3. t. m., slovesno proslavo 80-letnice ustanovitve nekdaž tudi daleč naokrog znanega in vsestransko delavnega društva »Hajdrih«. Nekaj dni prej pa je bila odprta tudi zelo zanimiva razstava o kulturni, gospodarski in športni dejavnosti na Proseku. Razstava je zelo zanimiva in jo vsakomur priporočamo, naj si jo ogleda, saj je še odprta vsak dan od 20. do 23. ure.

Nedeljsko proslavo je odprl Bruno Pertot, ki je v imenu prirediteljev pozdravil prisotne, zlasti pa pevske zборе, ki so kmalu nato sodelovali na koncertu. Slavnostni govor pa je imel Vekoslav Španger, ki je v klenih besedah orisal zgodovinsko dogajanje na tem koščku slovenske zemlje v zadnjih 80-letih. Osvetlil je bogato prosvetno in živahno politično življenje na Proseku in Kontovelu pred prvo svetovno vojno, odločen odpor domačega ljudstva med fašistično strahovlado in končno množično sodelovanje v oboroženem boju proti nasilju med drugo svetovno vojno. Govornik je

svoje besede zaključil s pozivom, naj zlasti mladina ostane zvesta idealom, za katerih uresničenje so njeni predniki toliko žrtvovali, in naj svoje prednike skuša posnemati predvsem v ljubezni in predanosti slovenstvu.

Sledil je koncert, pri katerem so sodelovali zbori »Jezero« iz Doberdoba, »Valentin Vodnik« iz Doline, »Slovenec« iz Boršta, »Vesna« iz Križa in »Vasilij Mirk« s Proseka-Kontovela. Ta zadnji moški zbor je, kot znano, eden najbolj kvalitetnih slovenskih zborov v zamejstvu in zato je vreden naslednik nekdanjega pevskega društva »Hajdrih«.

Naj še omenimo, da je pri proslavi pridno sodelovala tudi domača godba na pihala, ki je gotovo pripomogla, da je pomembna kulturno-prosvetna prireditev prav dobro uspela. Požrtvovalni in iznajdljivi prireditelji zato zaslužijo vse naše priznanje.

—0—

POČASTITEV BAZOVIŠKIH ŽRTEV

V sredo, 6. t. m., se je Slovenska skupnost spomnila bazoviških žrtev. V župni cerkvi v Bazovici je bila ob 20. uri maša za dušnica, ki jo je daroval domači župnik Živec. Med službo božjo je imel g. Vončina spominski govor, v katerem je v luči krščanskih nauk osvetlil tragedijo, ki se je zgodila za časa fašistične strahovlade prav v Bazovici.

Odposlanstvo Slovenske skupnosti je nato odšlo na bazovsko gmajno, kjer so bili ustreljeni naši junaki, in položilo vence na spomenik. Odposlanstvo je žrtve počastilo z enominutnim molkom.

GLASBENA MATICA V TRSTU

Pričetek pouka v šoli GLASBENE MATICE bo v ponedeljek, 11. septembra t. l., za glavne in stranske predmete. Pouk solopetja se prične 18. septembra t. l.

MARIJANSKI SHOD NA OPČINAH

Openci, in drugi prebivalci na Tržaškem se pripravljajo na novi marijanski shod, ki bo v nedeljo 10. septembra na Opčinah; začetek ob štirih popoldne. Najprej bo koncert Marijinih pesmi, sledila bo slovesna procesija in nato sveta maša na trgu. Sodelovala bo godba s Proseka.

Kakor že toliko let, tako upamo in želimo, da bo tudi letošnji shod velik doprinos za vso našo javnost, tako v verskem, kakor narodnem pomenu.

Ta verska manifestacija, ki se vrši na Opčinah že 19 let, je vsem Slovencem v duhovno in narodno korist ter jim je prirastla k srcu.

Rojaki pridite!

II. „ŠTUDIJSKI DNEVI“ V DRAGI

(Nadaljevanje s 3. strani)

ški strukturi goriških Slovencev smo slišali iz ust akademika M. Susiča; o beneških Slovencih in o Slovencih iz Kanalske doline pa je spregovoril prof. Peterlin. Vse to je — ponavljamo — dragoceno gradivo za znanstveno sociološko preučitev zamejskih Slovencev, ki bi bila dragocena zlasti za naše politike, gospodarstvenike in sploh vse naše javne delavce.

Zadnje predavanje je imel časnikiar Drago Legiša, devinsko-nabrežinski župan, ki je govoril o temi, kako približati naše javno delo sedanjemu stanju prebivalstva. Predavatelj je naglasil, da so po vsem svetu mnogi danes zaskrbljeni zaradi odmaknjenosti, razpoke, ločitve, ki vlada med »politično« in »civilno« družbo, kar je delno tudi posledica prepada, ki zija med intelektualcem in množico. Vse to velja tudi za zamejske Slovence in zaradi tega mora to vprašanje živo zanimati tudi slovenske izobražence. Govornik je nato izrazil nekaj misli o naši kulturi, tisku, prosveti, športu, gospodarstvu in politiki ter

hkrati navedel nekaj predlogov in ukrepov, ki bi mogli po njegovem približati slovenske javne delavce in njihovo delo našemu ljudstvu.

Po vsakem predavanju je seveda bila razprava, v katero so posegli mnogi izobraženci. Tudi letošnji študijski dnevi so po našem dobro uspeli, vendar se nam zdi, da bi se mogli prihodnji še bolje organizirati. Ne mislimo tu na teme predavanj, ki so bile vse posrečeno izbrane, še manj mislimo na predavanja sama, ki so bila gotovo zelo kvalitetna, temveč na potek razprav, ki morajo biti vsekakor bolj disciplinirane, če hočemo, da bodo koristne in plodne. Zato sodimo, da bi predavanja morala biti prej razdeljena med poslušalce; kdor misli poseči v razpravo, naj se pripravi in naj se mu točno določi čas za intervencijo. Uveljaviti bi bilo treba torej prakso, ki velja za kongrese.

Poudarjamo pa, da je bilo zasedanje kljub tem pripombam zelo pozitivno in da pomeni važen dogodek za javno življenje naše manjšine.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO TRST

organizira 10. septembra t. l. izlet na Jezersko, kjer bo konec vožnje z avtobusom. Kdor je dovolj priden, da ne bo lenaril na čudovitih tratah ob Planšarskem jezeru in se razgledoval po čudovitih Kamniških Alpah, bo v 2 urah in pol lagodne hoje dosegel Češko kočo (1543 m) v amfiteatru Grintavcev, drznejši pa se bodo lahko povzpeli po zarovarovani Kremžarjevi poti na Kočno (2539 m), od koder bo pogled segal do Ljubljane in do zelene Dravske doline.

Vpisovanje v Tržaški knjigarni.

ZRELOSTNI IZPITI NA ZNANSTVENEM LICEJU

Ravnateljstvo Državnega znanstvenega liceja s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da se prične ZRELOSTNI IZPITI v jesenskem izpitnem roku šolskega leta 1966-1967

DNE 14. SEPTEMBRA 1967 OB 8.30 S PISMENIM IZPITOM IZ ITALIJANSCINE.

VPISOVANJE V SLOVENSKO SREDNJO ŠOLO

Ravnateljstvo državne srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ul. Caravaggio 4, obvešča, da je vpisovanje za prihodnje šolsko leto dnevno od 9. do 12. ure. Vpisovanje se konča 25. septembra 1967.

VPISOVANJE NA UČITELJIŠČE

Vpisovanje na slovensko učiteljske v Trstu bo do 25. septembra.

Maturitetni popravni izpiti pa se prične 14. sep.

Kanalska dolina

NOVICE IZ KANALSKE DOLINE

Sv. Višarje so znana božja pot in lepa izletniška točka, kamor te zdaj v pičlih 7 minutah potegne vzpenjača in ti ni treba več pešačiti do treh ur in več. Zadnja leta je bilo opravljenih na Višarjah mnogo lepih in koristnih del v zvezi s potmi, stopnicami, stavbami in slikami v notranjščini cerkve. A zadnjič sem videl nekaj, kar me je osupnilo: dobršen del višarskega vrha, to je tistega griča ali kope, ki se dviga nad cerkvijo, okrog katerega je speljana pot, koder se vršijo običajno procesije, je obdan z ograjo z bodečo žico. Po kolih, ki ležijo na kupu na koncu že dograjene ograje, bi človek sklepal, da nameravajo zgraditi še ostali del (morda je tudi ta del do sedaj že končan) da bo cel vrh izoliran.

Človek se zaprepaščen sprašuje, čemu so postavili to ograjo; morda da ne bi mogli ljudje zahajati več na višarski vrh, kjer se ti odpre tisti čudoviti razgled, zaradi katerega so mnogi prihajali in vedno prihajajo na Višarje?

Ce že ima kdo veselje postavljati ograje, naj jih postavi tja, kamor spadajo in kjer so potrebne. Vsakomur, ki pozna kraj, je jasno, da bi bila ograja potrebna in koristna ob poti in ne nad njo, kjer je sedaj, da kdo ne zdrsne prek roba po strminah zlasti v večernih in nočnih urah. Daje videz, kakor da se na višarskem vrhu skriva kak bunker ali nevarno strelivo, kamor je nevarno približati se ali pa je prepovedano zaradi državne varnosti. Upajmo, da bodo pametni in modri ljudje, ki so jim pri srcu resnične koristi in lepota Višarij, dosegli, da se odstrani tisti lažni, škodljivi in sramotni ornament, ki spominja človeka na dohodke in čase, na katere se ne bi smeli več spominjati, vsaj na sv. Višarjah ne.

Med,

OB SVEŽEM GROBU MSGR. NOVAKA

V petek ob štirih popoldne se je zbralo v goriški stolnici veliko število vernikov in duhovščine obeh narodnosti k pogrebu kanonika msgr. Alojzija Novaka, staroste vseh duhovnikov goriške nadškofije.

Za izčrpen oris pokojnikovega življenja in delovanja, kot dušnega pastirja in javnega delavca, bi bilo potrebnih več vrst, kot so tu na razpolago.

Msgr. Novak se je rodil v Ilirski Bistrici pri Trnovem na Notranjskem 27. junija 1881 v trdni slovenski družini. V Gorici je študiral na višji gimnaziji in v bogoslovju. Po mašniškem posvečenju 3. maja 1905 je šel za kaplana v Solkan. Nadškof Sedej, ki je takrat potreboval razgledanih duhovnikov, je poslal nadarjenega kaplana na višje študije na dunajsko bogoslovno fakulteto. Nato je tri leta opravljal župnijsko službo v Ajdovščini. Leta 1911 se je pa vrnil v Gorico kot prefekt in profesor bibličnih ved v bogoslovnem semenišču.

Tedaj je mladi profesor že odločilno posegal tudi v javno življenje na Goriškem. Po vsej deželi je prav takrat zaplalo živahno politično in kulturno življenje v duhu krščansko-socialnih smernic. Profesor Novak je bil pri stvari z živahno besedo in spretnim peresom. Dušno pastirske potrebe so narekivale nadškofu, da je Novaku poveril leta 1913 župnijo Breginij, v decembru istega leta pa važno dekanijo Črniče na Vipavskem.

Tu je ostal dolgih 30 let. Prebil je v dveh svetovnih vojnah s svojimi župljani vred marsikatero težko uro. Razvil pa je tudi vso svojo vsestransko delavnost. Ob propadanju stare monarhije je postalo črniško župnišče prvo središče na Goriškem za majniško deklaracijo. V prvem desetletju po vojni, v bridkih časih fašizma, je postala črniška dekanija pod Novakovim vodstvom vzor za verske in prosvetne organizacije. S prijateljem, batujskim župnikom Lebanom, sta duhovno vodila vso spodnjo Vipavsko. Pri njima je bilo zbirališče mladine in dijakov. Od tu so izšle pobude za Mohorjevo družbo in tiskarno, za združne organizacije in telovadce, za politično vodstvo in narodovo ohranitev. Msgr. Novak ni klonil pred nobenim nasiljem ne v prvi ne v drugi svetovni vojni. Z uglašenim nastopom in stvarno besedo je uklonil tudi nasprotnika.

Ze proti koncu druge svetovne vojne leta 1944 je bil Novak imenovan za stolnega kanonika v Gorici. Monsinjur je začel drugo obdobje svojega plodnega dela za slovensko katoliško obnovo na Goriškem. Sprejel je rad marsikatero odgovorno mesto, kjer je moral zastaviti vso svojo moč in vpliv. Ni mu šlo za čast, pač pa, da bi bili vsi eno.

Kot kanonik je opravljal tudi različne službe v kuriji in je moral sprejeti še standreški dekanat. Pred desetimi leti je začutil breme let in dela. Ostal je še častni kanonik in iskan spovednik v stolnici. Doma je pa pridno zbiral in zapisoval svoje spomine.

Morda bomo kdaj zajeli iz te bogate zbirke Novakovih spominov, ki bodo pokazali pravo podobo življenja in snovanja tistih mož, ki so vodili javno življenje na Goriškem v prvi polovici našega stoletja.

Ugled in veljavo pokojnega kanonika Novaka je pokazalo tudi zadnje slovo od njega. Veliko število duhovnikov in ljudstva tudi iz Črnič in Batuj mu je izkazalo zad-

njo čast. Pri zadušnici je msgr. Soranzo orisal pokojnikovo življenjsko pot kot dobrega pastirja za vse. Za njim je govoril msgr. Močnik, zlasti o pomanjkanju duhovščine. Zelo ganljivo se je poslovil od pokojnika na grobu dr. Vetrih, sedanji črniški dekan, tudi v imenu njegovih nekdanjih faranov. Tržaški škofovov vikar msgr. Skerlj je izrekel poslednje besede in ob tihih zvokih nagrobnice »Blagor mu...« so padale na krsto prve grude zemlje.

SKOFOVO POSVEČENJE

Po napovedanem sporedu se je izvršilo v nedeljo, 3. t. m., popoldne slovesno škofsko posvečenje novega goriškega nadpastirja msgr. Cocolina.

Nadškof se je pripeljal z Barbane, kamor se je umaknil k duhovnim vajam, v Oglej. Ob štirih popoldne se je razvil iz tamošnjega župnišča slovesen sprevod v staroslavno oglejsko baziliko. Poleg vatiškanskega predstavnika ter najvišjih deželnih in svetnih predstavnikov se je zbralo k slovesnosti nad 5 tisoč vernikov. Obred posvetitve je opravil beneški kardinal Urbani z asistenco tržaškega nadškofa Santina in videmskega pomožnega škofa Pizzonija.

Po dolgem in pomenljivem obredu so se zbrali škofje in gosti v župni dvorani k svečanemu sprejemu. Tu je nadškofa pozdravil prof. Tita Brusin, ravnatelj oglejskih muzejev, v imenu furlanske skupnosti. Sledil je še pozdravni nagovor kardinala Urbanija, nakar se je vsem zahvalil nadškof Cocolin s prošnjo, da bi zanj molili, da bi postal dober pastir.

—0—

Slovesen vhod v Gorico bo nadškof imel zadnjo nedeljo v tem mesecu. Medtem so začeli pridno čistiti nadškofijsko palačo in beliti pročelje.

S sosedne strani:**SVETOGORSKE SLOVESNOSTI**

Za 250-letnico kronanja Marijine podobe na Sveti gori bo glavna zaključna slovesnost v soboto in nedeljo, 16. in 17. septembra. V soboto bo ob 19. uri slovesna maša, ki jo bo daroval župnik in prelat Andrej Simčič iz Solkana. Ob avemariji bo po vseh župnijah Slovenskega Primorja nekaj minut slovesnega zvonjenja.

V nedeljo opolnoči bo imel slovesno mašo mariborski škof dr. Držečnik; ob 8. uri zjutraj pa koprski škof dr. Jenko. Ob 10. uri bo pontifikalna maša in govor ljubljanskega nadškofa dr. Pogačnika. Med mašo bodo molitve za skupno posvetitev Srcu Marijinemu.

Slovesnosti se bodo udeležili tudi verniki iz nekaterih naših župnij.

Rupa: »LETOSNJA »SAGRA«

Dve leti sta že minili, odkar nismo imeli svoje »šagre«, kakor nekateri imenujejo tri-dnevno zabavo na prostem s čevapčiči, ražnjiči, klobasami in vinom. Seveda tudi s plesom ali rajanjem na »brjarju«, ki pa je bil letos sorazmerno šibak. Številne mlade pete niso mogle poskočiti, kakor bi hotele; tudi zato, ker moderna afriška muzika zahteva hitro skakanje in dovolj prostora.

Treba pa je povedati, da skušajo mladi fantje nekaj pokazati, če ne drugega vsaj

Iz Goriške

zabavo na prostem, ki se jim je letos, razen v ponedeljek, še kar dobro obnesla.

Menimo pa, da je naša mladina sposobna tudi česa drugega, kulturnejšega. Manjkajo pač požrtvovalni ljudje, ki bi mladini pokazali prave cilje.

Naj nam prireditelji ne zamerijo nekaj skromnih pripomb. Nismo proti zabavam na prostem, toda te bi lahko imele obliko bolj domačega rajanja na prostem. Da bi ne poslušali samo afriškega tam-tama, naj bi se povabil kak dober godbeni krožek, domač ali s sosedne strani, da bi tudi starejšim kako zaigral, morda tudi »kolo«. Pri podobnih zabavah bi bilo vedno umestno dodati tudi kako pevsko točko in slovensko pesem. Starejši bi z veseljem poslušali in bi tudi oni bili deležni »šagre«. Mladina bi se pa tudi zavzela za narodno in ljudsko pesem.

Pevma:**DRUŠTVENI IZLET**

Slovensko katoliško prosvetno društvo »Jože Abram« iz Pevme bo priredilo v nedeljo, 17. septembra, izlet na Dolenjsko. Izletniki bodo obiskali zanimive in vabljive kraje, med temi tudi Stično, Novo mesto, Dolenjske toplice in Muljavo.

Stroški za vožnjo in kosilo znašajo za člane 2200 lir, za nečlane pa 2500. Podrobnejša pojasnila dobite pri družini Valentinčič v Pevmi in pri gospodični Bogdani Bevčar na Oslavju.

Odbor vabi k številni udeležbi, zlasti vse društvenike. Dolenjska je v tem letnem času najlepša; nudi tudi zgodovinske zanimivosti, zato ne zamudite te priložnosti, da si jih ogledate!

—0—

SOLSKA OBVESTILA

Ponovno opozarjamo naše družine, da traja vpisovanje v slovenske srednje šole do 25. septembra.

Ne pozabite in pohitite!

—0—

Vpisovanje v glasbeno šolo v Gorici traja od 1. do 9. septembra. Gojenci naj se zgledajo v pisarni v ulici Ascoli 1. Pouk se bo začel 11. septembra.

—0—

RAVNATELJSTVO NIZJE SREDNJE SOLE V GORICI, sporoča, da je na razpolago nekaj bonov za brezplačni nakup šolskih knjig.

Starši potrebnih dijakov naj se zgledajo na tajništvo šole najkasneje do 10. septembra za potrebna pojasnila.

VPISOVANJE V SOLE

Ponovno opozarjamo starše in tudi dijake, da traja vpisovanje v vse slovenske srednje šole v Gorici do 25. septembra.

Dijaki naj pridejo čimprej, opremljeni s potrebnimi listinami, na šolska tajništva v dopoldanskih urah in naj ne čakajo na vpis do zadnjih dni.

OBJAVA

Starši, ki nameravajo v prihodnjem šolskem letu vpisati svoje otroke v Slovenski dijaški dom v Gorici kot redne ali zunanje gojence, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri zavodovi upravi.

Prošnje za sprejem se rešujejo do zasedbe vseh razpoložljivih mest. Vsa druga pojasnila se dobijo pri upravi Slovenskega dijaškega doma v ulici Montesanto 84 vsak dan od 10. do 12. ure.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Manj slovenskih knjig po gospodarski reformi

Mariborski dnevnik »Večer« je razposlal slovenskim založbam vprašalne pole o tem, »v kakšnem položaju je trenutno izdajanje in zalaganje izvirnih slovenskih knjig«. Iz odgovorov, ki so jih poslale (kot prve) Državna založba Slovenije, Slovenska matica in založba Borec, je razvidno naslednje:

Državna založba Slovenije (odgovor je podpisal ravnatelj Ivan Bratko): Zaradi kreditnih omejitev in splošnega neugodnega finančnega položaja na knjižnem trgu je založba prisiljena usmeriti svojo dejavnost na področja, ki zagotavljajo hitro finančno realizacijo (dohodek), zato je domača knjiga (mišljena so novitete, ne klasiki) kljub najboljši volji zaradi nerentabilnosti trenutno odrinjena v ozadje. Založba tega problema ne more regulirati z notranjimi subvencijami, ker je z vsemi sredstvi angažirana pri obveznostih, ki jih ima do svojih poslovnih partnerjev (v prvi vrsti tiskarn). V tem pogledu je položaj založb bistveno drugačen kot pred reformo in zlasti v razdobju 1948-1960: tedaj so imele celo vrsto beneficij, ki pa so jih leto za letom izgubljale.

Nič lažje ni z znanstveno in poljudnoznanstveno knjigo domačega avtorja ali z domačim publicističnim delom in celo z nekaterimi strokovnimi deli. Vse take knjige lahko izidejo v Sloveniji v sorazmerno nizkih nakladah (800 do 1500 izvodov, izjemno tudi do 2000 izvodov). Zato je cena brez izdatnejše subvencije visoka, zlasti še, ker zahtevajo take knjige skoro vedno tudi boljše opremo v tehničnem pogledu (slike, zemljevidi itd.); to samo še poveča proizvodne stroške. Ker se taka knjiga navadno prodaja dolgo vrsto let, medtem seveda zastari, tako da potem kar obleži v skladišču. Večkrat pa je tudi višja cena vzrok, da kupci raje segajo po podobnih srbohrvaških delih, ki so navadno zaradi večjega jezikovnega območja cenejša, čeprav tehnično nekoliko slabše opremljena.

Slovenska matica (odgovore sta podpisala dr. France Koblar in tajnik dr. France Bernik): Slovenska matica je subvencionirana kulturna ustanova. To pomeni, da lahko izdaja samo tiste publikacije, ki dobijo finančno pomoč sklada SRS za pospeševanje založništva. Ker je gospodarska

reforma okrnila ta sklad v smislu, da dotečajo vanj samo proračunska sredstva, ki so veliko šibkejša od sredstev sklada pred nekaj leti, je tako neposredno prizadeto tudi založništvo izvirne slovenske knjige, tako leposlovne kot znanstvene.

Založba Borec je odgovorila, da gospodarska reforma pri njej doslej ni vplivala na izdajanje izvirne slovenske knjige. Ni pa navedla, če je to posledica nezmanjšane prodaje ali tega, da se subvencije niso zmanjšale. Ta založba izdaja samo dela, ki obravnavajo revolucionarna gibanja pred drugo svetovno vojno, osvobodilno vojno in »napredna družbena gibanja« po drugi svetovni vojni.

Pri Slovenski matici se je zmanjšalo izdajanje slovenskih knjig za 20 do 30%.

Pri Državni založbi bo izšlo letos od predvidenih 12 knjig izvirnega slovenskega leposlovja samo 9, večina s subvencijo, ki pa pri nekaterih

knjigah doseže 5000 novih dinarjev (500.000 starih). To pa je tista slovenska založba, ki izda največ izvirnih slovenskih knjig. Pri drugih založbah je torej še sorazmerno slabše.

Slovenske založbe skušajo prebroditi težavno razdobje s tem, da izdajajo čimveč zanimivih prevodov iz tujih jezikov, ki pritegujejo bralce. Se vedno pa ni prodrla pri slovenskih založbah cenena žepna knjiga, kljub nekaterim poskusom. Tradicija je premočna.

—0—

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE IVANU PREGLU

»Klub starih goriških študentov« vabi vse goriške rojake in druge Slovence za nedeljo 17. t. m., k Sv. Luciji (Most na Soči) k odkritju spominske plošče pisatelju Ivanu Preglju. Plošča bo vzdana na njegovi rojstni hiši.

Prof. Alojzij Geržinič je izdal pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu knjižico na 71 straneh »Pregled svetovne književnosti«. Čedna publikacija se bo gotovo dobila tudi v tržaških slovenskih knjigarnah.

Štirideset zvezkov revije »Studi goriziani«

Nedavno je izšla štirideseta številka revije »Studi goriziani«, ki jo izdaja Državna knjižnica v Gorici (Biblioteca governativa di Gorizia), ureja pa jo uredniški odbor, v katerem so Carlo Battisti, Guido Manzini in Francesco Spessot. Odgovorni urednik je Guido Manzini.

»Studi goriziani« se ukvarja največ s kulturno zgodovino Goriške in sosednjih ozemelj, zlasti kar zadeva zgodovino umetnosti, jezikoslovje (nekdanje jezike in sedanja narečja), zgodovino posameznih krajev, biografije važnejših zgodovinskih osebnosti itd. Skoro vsaka številka prinese tudi kaj takega, kar zanima slovensko kulturno zgodovino. Ker je večina člankov napisana znanstveno objektivno, ni čudno, da si je pridobila ta revija ugled tudi pri slovenskih znanstvenikih. Zato je najti zadnja leta med njenimi sodelavci tudi nekatere slovenske strokovnjake, pa tudi učenjake iz drugih južnoslovanskih dežel, Avstrije itd.

Štirideseta številka prinaša poleg uvoda, ki opozarja na jubilej revije, članek o goriškem fi-

lozofu Carlu Michelstaedterju v gimnazijskih letih (tedaj je bil prijatelj s slovenskim sošolcem Josipom Peternelom iz Plužnice), izpod peresa Carla Luigija Bozzija, umetnostno-zgodovinsko razpravo Giuseppa Cuscita o relikvijski skrinjici sv. Mohorja in Fortunata v graški stolnici, reportažo iz prve svetovne vojne o »mrtvem« hribu Oslavje, razpravo o Krminu v zgodnjem srednjem veku itd.

Številki je dodana popolna bibliografija razprav in člankov, ki jih je prinesla revija v vseh svojih 40 zvezkih. Za umetnostne in splošne zgodovinarje je ta bibliografija prava slaščica, saj najde vsak v njej veliko takega, kar ga zanima. To velja tudi za slovenske zgodovinarje, ker je marsikak prispevek tak, da je obogatil tudi znanje o slovenski preteklosti ali o preteklosti Primorske in tudi drugih slovenskih pokrajin še pred naselitvijo Slovencev (zlasti kar zadeva govor staroselcev in arheološke najdbe).

Med sodelavci so navedeni France Stelč, Valentin Jelinčič, Branko Marušič in Marijan Breclj.

56 Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Tudi tu gre za lepo besedno igro, ki pomeni dobesedno: Trajajte, trajajte sanje, ali po smislu: Sanjaj, sanjaj mirno! Očitno gre za prastaro uspavanko iz časa, ko so solvendske »barčice« plule še po Baltskem morju.

Isti refren najdemo tudi v pesmi:

Moj očka ima
konjička dva,
oba sta lepa, lepa
šimelna,
hojladrija, drija, drija, drija, drom,
hojladrija, drija, drija, drom.

Drija pomeni seveda tudi tu dröja, drom pa dröm. Tako so prepevale v davnih časih solvendske matere svojim malčkom in jih zazibavale v spanje. In tako pojejo še danes slovenske matere svojim otrokom.

Natančne raziskave bi gotovo dognale v slovenskih uspavankah in v otroški govoricah še mnogo drugih skandinavskih jezikovnih in morda tudi glasbenih elementov. Skoro ni dvoma, da spada v to vrsto uspavank tudi priljubljena »Barčica po morju plava« in najbrž še marsikaka druga ljudska pesem. Da pa tudi drugače ne manjka v otroški govoricah skandinavskih usedlin, dokazuje med drugim znana grožnja štajerskih mater porednim otrokom, ki se nočejo vrniti od igranja domov: »Le počakaj, bo prišel stergar in te bo vzel!« Stergar se nanaša gotovo na skandinavski besedi stór kar — velik mož (kar je norveška beseda in po-

meni isto kot karl — mož). V švedščini pa ni v rabi; tudi po tem se da sklepati, da je segala nekdanja solvendska pradomovina tudi na današnje Norveško.

V znanem reku, s katerim dražijo pri igri majhne otroke, posnemajoč s prsti gomazene žuželke:

Bauka leze, kuka gre,
tebe vzela, mene ne...

pride beseda bauka zelo verjetno iz staronordijske besede baka, ki pomeni iztegovati se (sinonim za teggja) in tudi: kriviti hrbet, torej živalico, ki leze in pri tem krivi hrbet. Mišljena je morda gosenica, ki se je otroci boje. Kokr (izg. kukr) pa je pomenilo petelna.

Toda skandinavski elementi se niso ohranili samo v otroških pesmih in govoricah ter v uspavankah, ampak tudi v drugih slovenskih ljudskih pesmih, zlasti v baladah in romancah. Še iz tistih časov izvira verjetno pesem o lepi Vidi.

Lepa Vida je pri morji stala,
tam na prodi si pelnice prala.
Črn zamorc po sivem morji pride,
barko vstavi, vpraša lepe Vide...

Ko odkrijemo, da se skriva v imenu Vida lepa besedna igra, zadobi ta pesem še poseben čar in simbolni pomen. Vida pride namreč iz švedske besede vida, ki pomeni daleč. V staronordijskem jeziku je pomenilo vida daleč in daleč naokrog, isto besedo pa

najdemo tudi v norveščini in danščini. Slovenska Vida je torej pomenila Daljna. Zamorec pa ni drugega kot staronordijska beseda sunn-madr — mož od sonca, to je: iz južnih dežel. Še verjetneje pa pride beseda zamorc iz množinske oblike sunn-moerir — moške od sonca, kar razodeva, da se je glasila pesem v davnih časih drugače: črni moške so prišli po sivem morju in ugrabili lepo mlado ženo ter jo odpeljali daleč, daleč, morda res v Španijo... Da so prinesli Slovenci to pesem s seboj s severa in najbolj verjetno še iz Skandinavije, ne more biti glade na te izrazite nordijske besede v njej nobenega dvoma.

Ime gospoda Baroda v znani romanci »Gospod Baroda« je skoraj gotovo še nordijskega izvora in je verjetno v zvezi z imenom Borut, ki nedvomno izhaja iz staronordijskega izraza baráttu — boj ali baráttu-madr — bojevnik. Odtod tudi izraza bard ali barda — bojna sekira in staronordijsko ime Bárdr ter novonorveško ime Baard (izg. Bôrd).

Na Skandinavijo spominja koroški izraz »rej« in splošnoсловenska beseda »rajanje«. Oba izhajata iz roa — veseliti se, rajati. Tako nam je verjetno tudi v reju pod lipo videti ostanek plesa iz davnih dni v Skandinaviji. To mnenje potrjuje značilni dogodek, da je nekdo, ne da bi vedel za ta odkritja, ob nedavnem tržaškem gostovanju študentske folklorne skupine »France Marolt« iz Ljubljane, ki je plesala stare rezijanske ple-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Odkupili so ga banditom

Sardinski banditi so izpustili 24-letnega dr. Giannija Caoccija, ki so ga imeli dva tedna ujetega. Njegova družina je morala plačati za izpustitev 30 milijonov lir. Se vedno pa sta v oblasti banditov dva sardinska podjetnika.

ŠPORT

10. JUBILEJNE SLOVENSKE ŠPORTNE IGRE: VEČJA UDELEŽBA, BOLJŠI REZULTATI

Pred kratkim so se z nogometnim turnirjem začele 10. slovenske športne igre, ki bodo trajale do prvih dni novembra. Letos so na sporedu naslednje panoge: nogomet, košarka, odbojka, med dvema ognjema, plavanje, atletika, namizni tenis, streljanje, telovadba, planinsko orijentacijski pohod, tekmovalništvo z motorji in avtomobili, šah, športni kviz in kulturni natečaji. Kot že rečeno, se je nogometni turnir že začel. Tako pri mladincih kot pri članih so že znani finalisti. Vse tekme so bile odigrane na treh igriščih: v Nabrežini, Sovodnjah in na Stadionu I. ma'a v Trstu. Pri mladincih sta se v finale uvrstili ekipi Brega in Kontovela, pri članih pa so v konkurenci za prvo mesto še štiri ekipe: Breg iz Doline, Gaja iz Padrič, Kontovel in Prosek.

Verjetno bo udeležba na letošnjih igrah še večja kot prejšnja leta. Udeležencev naj bi bilo čez tisoč, prisotnih društev pa okoli dvašest. Kar se rezultatov tiče, bodo gotovo kvalitetnejše tekme v odbojki, ker je na Tržaškem več ekip, ki redno trenirajo in niso samo improvizirane za športne igre. Tudi večina plavalnih rekordov bo verjetno potolčena, medtem ko bi morali zdržati skoraj vsi atletske rekordi.

Naša želja je, da bi se iger udeležilo čim več slovenskih športnikov, saj je panog toliko, da bo vsakdo lahko našel tisto, ki mu bolj ustreza. Obenem pa želimo tudi prirediteljem mnogo uspeha pri njihovem težkem delu.

Predsednik Saragat bo od 11. t. m. do 1. oktobra na obisku v Kanadi, Združenih državah in v Avstraliji. Nadomeščal ga bo predsednik senata Merzagora.

Papež je zbolel med svojim počitniškim bivanjem v Castelgandolfu. Trpi zaradi slabosti in temperature. To pripisujejo poleg preutrujenosti tamkajšnjemu vlažnemu zraku, zato se je predčasno vrnil v Vatikan.

V nekem južnokorejskem rudniku so našli še živega rudarja, ki je ostal dva tedna zasut v rovu.

Zveza sovjetskih pisateljev je preprečila pesniku Voznesenskem, da bi se udeležil večera, ki so ga hoteli prirediti njemu na čast v New Yorku. Voznesenski je obtožil pisateljsko zvezo hinavščine in ta ga zdaj napada.

Dva zakonca iz New Jerseyja sta našla kos jantarja, v katerem sta bili dve fosilni mravlji izpred 100 milijonov let, ko so živel na Zemlji še dinosavri. Ti mravlji sta 40 milijonov let starejši kot vse doslej znane mravlje.

Tržaški časnikar Licio Burlini je izdal pod naslovom »Mercurio insonnolito« (Zaspani Merkur) knjižico, v kateri obravnava potek gospodarskih in zlasti trgovinskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo.

»ČIGAVO JE OKOSTJE?«

Neki ljubljanski dnevnik je objavil pred kratkim pod naslovom »Čigavo je okostje?« novico, da so našli pri Korenskih policah nad Kranjsko goro okostje mlajšega moškega. Naslov v tej obliki pa seveda pomeni: »Kdo je izgubil okostje?« ali »Kdo je lastnik najdenega okostja?«. Toda lastnik se najbrž ne bo javil, ker ga ni več. Od njega je pač ostalo samo okostje. Zato bi se moral naslov pravilno glasiti »Od koga je okostje?«

Jezikoslovec J. Toporišič ima čisto prav, da slovenščina ne more shajati brez predloga od. Če bi ne bil potreben, kot so nekateri mislili, bi si ga slovenski jezik tudi ne bil izoblikoval.

Z Goriškega

GORIŠKI SEPTEMBER

Goriška krajevna turistična ustanova »Pro loco« bo pripravila za vsako nedeljo v septembru po eno turistično prireditev s pomočjo goriške občine in pokrajine.

Začele so se že v nedeljo 3. septembra z običajnim Jernejevim ptičjim sejmom in razstavo v županskem vrtu.

Naslednjo nedeljo 10. septembra bo folklorna prireditev s povorko narodnih noš po glavnih mestnih ulicah. Nastopilo bo 12 skupin iz Gorice in iz furlanskih krajev. Med temi ni nobene slovenske, kar kaže na nemarno ali neutemeljeno brezbržnost naših prosvetnih zvez. V zvezi s tem nastopom bo v dolini Korna tudi 3-dnevna veselica.

Od 16. do 18. septembra je na sporedu praznik grozdja in užitnih gob. Razstava bo odprta na pokritem trgu. Pokušnja grozdja in vin bo pa v Kornovi dolini s posebnimi privlačnimi točkami razsvetljenih balončkov.

V dneh 23. in 24. septembra bomo poslušali že običajno mednarodno tekmovanje pevskih zborov.

Vse prireditve se bodo končale 2. oktobra s tridnevno »praznikom piva« v dolini Korna. Ta prireditev, prva te vrste po monakovskem vzgledu, pa nima nič opraviti z značilnostjo goriškega življa in narave. Vendar se pa vidi, da skušajo izvedenci poživiti turistično dejavnost v sicer zaspani Gorici.

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 6. strani)

se, začuden opazil, da so popolnoma podobni starim norveškim plesom, katere je videl par dni prej na italijanski televiziji. Tudi stari slovenski besedi viža — pesem in vižar — tisti, ki naprej poje, vodja romarskih procesij (ali pa pride ta beseda iz staronordijske besede visir — vodja, poglavar?) sta čisto skandinavski. Tako v staronordijskem jeziku kot v slovenščini pomeni visa (viža) pesem. (Dalje)

Spomini iz prve svetovne vojne

... 64 ... V RUSKEM UJETNIŠTVU ... Inž.-J. R. ...

Ker navadno ni prometa na nji, najbrž ne bomo vlovili mnogo prahu. Poleg tega pa bomo videli... Zrebeca sta bila dobro razpoložena, grizla sta se in poljubovala ter si pravila pravljice. Voz je bil namazan, pot pa ravna. Šlo je precej hitro. Čumak je rekel, da bomo v Kišinevu mnogo prej kot v dveh urah. Po dolgem je pristavil: »Peljemo se po ti poti zato, ker vam hočem pokazati eno veleposestvo, največje daleč naokoli. Mislim, da smo že prešli mejo tega posestva. Vem, da so na veleposestvu vojni ujetniki in da jih je kakih 100. Mogoče jih boste videli.«

In res smo imeli kmalu kaj videti. V smeri proti nam je orala široka vrsta 25 dvolednih plugov njivo, kateri nismo videli začetka, ker je bil v nižini. V vsak plug je bilo vpreženih par konj, vodil pa jih je po en vojni ujetnik. Za plugi so vlačili široke brane. Prav zadaj smo opazili 6 sejalk, po 2,5 m širine, tako da so lahko posejale hkratu skoraj vso širino preorane njive.

Po cesti je vozil nam naproti voz s polnimi vrečami. Na vozu sta bila dva ujetnika in kar verjeti nismo mogli, da sta imela na ovratniku rožnate našive, katere smo takoj opazili, ko smo se srečali in malo ustavili. Takoj bomo videli če sta iz našega polka. Zaklical sem: »Živela demogela.«

»Živijo,« je bil odgovor. Zvedeli smo, da jih je tu 64, da so po večini Notranjci, da se jim dovolj dobro godi, le dela je preveč. Delati morajo tudi ob nedeljah dopoldne. Obljubili smo, da se mogoče ustavimo popoldne, ko se bomo vračali iz Kišineva, kamor se peljemo k maši.

»Kaj imate na vozu?«

»Semensko pšenico.« Pot je peljala blizu znanih gospodarskih poslopij, lepega dvorca s parkom in obilnim sadnim drevjem, ki je bilo delno še obloženo s češpljami, bruskami in jabolkami. Čumak nam je potem pravil, da imajo tu tudi nekaj stotin krav, mnogo ovc, prašičev in perutnine. Imajo tudi svojo maslarno in sirarno, za ovčji in

kravji sir. Tu je tudi največji vinogradni nasad, kar jih je on videl. Rekel je, da pridelajo nad tritisoch veder vina. V Kišinevu pa da imajo tri trgovine, v katerih prodajajo lastno mleko, maslo, sir, brinzo, sadje, lubenice itd.

Čumak je tudi povedal, da je bil mladi gosnadar v šolah »za granicej«, od koder je hotel imeti tudi ženo, a mu je pred poroko ušla.

Od tega posestva naprej, pa vse do Kišineva, ni bila več okoli nas samo pusta stepa, marveč tudi vedno več prijaznih hišic z malo vrta in nekaj njiv. Vmes pa so bila tudi znatna posestva.

Že pred osmo uro smo bili v Kišinevu. Čumak je rekel, da je bolje, če se ustavimo čim globlje v mestu in da ve za dober »traktir«, kjer se ustavlja tudi »barin«. Odpeljali smo se tja. Vhod sta predstavljala dva velika obokana portala, skozi katere se je prišlo na dvorišče, kjer so bile zadaj lone in hlevi, spredaj gostilniški del. Traktir »Kozak« je bil skoraj fotografija »Besarabija« v Benderih. (Dalje)

Opomba: vedro 12-13 litrov, 3000 veder = okoli 400 hl.

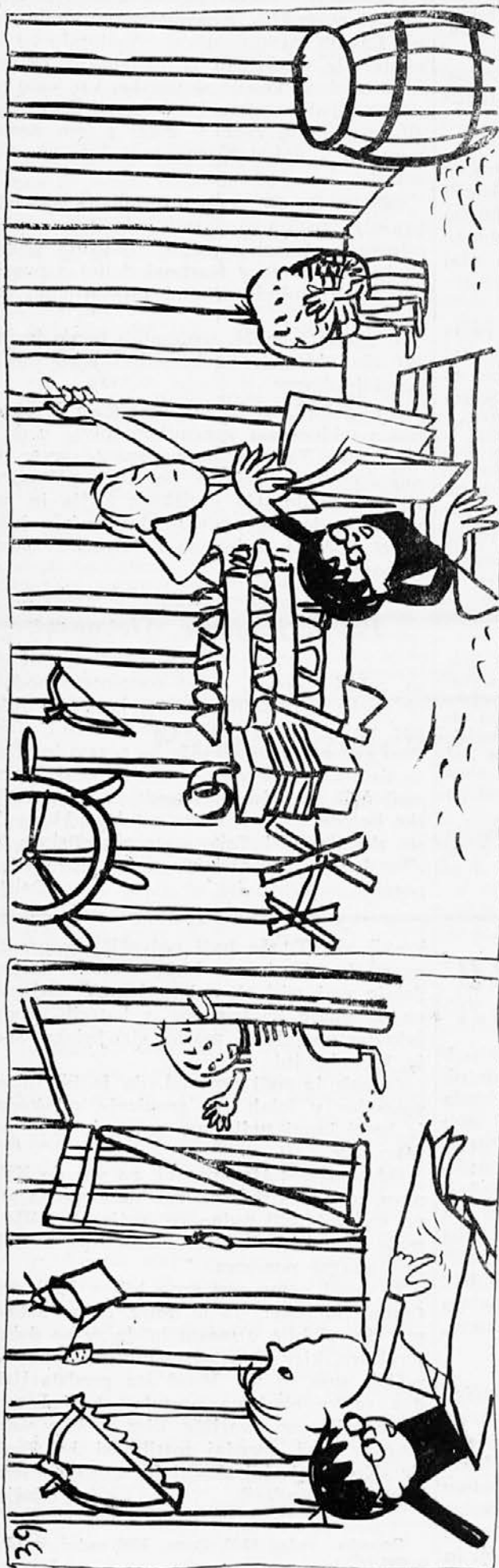
Srečka

Riše ANDREJ NOVAK

20

na podstrešju

Piše TONE FORNEZZI

39. »Vedei sem, da nas bodo osumili,« je trdil Darko, ko so slabo uro kasneje vsi trije poklapali na sedelji v Podmornici. Na zaboji so imeli razgrnjen časopis. Zanimljivo je ponovil zadnji stavek članka, ki je na veliko bobnal, kako so trije mladoletniki organizirano okradli starega znanstvenika: »Preiskava je v teku. Seveda je v teku! Naša tudi.«

»Morda bi bilo le bolje, če bi šli sami javit na

milico,« je spet plaho menil Pik, potem pa se je razvnel. »Povedali bi vse po pravici, kar smo videli. Nihče nam ne bo nič hotel.«

Darko ga je srdito pogledal. »In če nam ne verjamejo? Prepričan sem, da nam ne bodo verjeli. Kaj pa naj rečemo, da smo počeli na strehi? Prav verjeli nam bodo, da išče mo srečko, skrito v leksikonu. Zadevo moramo sami izpeljati do konca. Lopova moramo sami

izslediti, potem bo zadeva zares rešena. Sicer bomo šli vsi trije v luknjo. Le kaj bi bilo potem doma?»

Pik je reje kar zamižal. Tedaj so se mu očevove dlani zazdele kot hidravlična stiskalnica... »Po krivem smo zdaj krivi,« je tiho dodal Marko, ki je bil zadnje čase sploh bolj molčeč.

»Imam načrt!« je iznenada skoraj zavpil Darko.

40. »Poslušajta, prijateljčka! Začeli bomo operacijo, ki jo bomo imenovali »Leksikon«. Sem že vse preuhtalše se je razvnel Darko. »Opraviti imamo — tako kaže — z organizirano tolpo, kajti tat na strehi očitno ni bil sam. Moral je imeti vsaj še snega pajdaša, ki je starega profesorja precej natančno spravi: v pritličje, da je potem lahko nemoteno kradel na strehi.«

»Tudi jaz sem se spomnil!« je kriknul Pik. »Tat

je izginil na podstrešje. Najbrž ima tam skrivališče. Pojdimo na milico in povejmo! Sli bodo na podstrešje in prijeli tatul.«

»Bravo Pik, ti si edini še živeči genij!« mu je hladno zabrusil Darko. »Kako pa veš, da je lopov na podstrešju? Tam je bil lahko samo v času kraje. Torej po tvojem bi miličniki prišli na podstrešje, ničesar ne bi našli, nas pa bi prijeli. Lepo si iztuhtal. Po mojem bomo pa raje skrivaj opa-

zovali hišo v ulici Nezanega heroja. Če bi prihrumeli na podstrešje, kjer naj bi bil tat, in mu padli v naročje, nam ne bi bilo najbolj prijetno.

Natanko so se domenili. Na cesti ne bodo hodili več v troje, bilo bi preveč sumljivo. Sestajali se bodo le v Podmornici in dva dni vsak po tri ure opazovali hišo. Prvi na vrsti je bil Marko.

»Srečno!« sta mu zaželela. Že na dvorišču se je zaletel naravnost v miličnika.